

Yesimov S. S. Psychological and legal peculiarities of information and psychological security ensuring of the personality of a police officer

The article raises issues of psychological and legal characteristics of information-psychological security of the personality of a law enforcement worker in the context of the information environment development in Ukraine.

Key words: *informational-psychological safety, psychological and legal peculiarities, law enforcement workers.*

Стаття надійшла 22 жовтня 2013 р.

УДК 34.477

Р.-В. В. Кісіль

**ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СТАГНАЦІЇ
ТА ПРОЯВІВ ДЕФОРМАЦІЇ ОСОБИ ПРАЦІВНИКА ОВС
ЯК МЕТОДИКА РАННЬОЇ ПРЕВЕНЦІЇ
КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ**

Викладено синалагматичні узагальнення щодо філософсько-правового та морально-психологічного вимірів інтерпретації проявів корупції, її тенденцій, що характерні для сучасного етапу процесів право- та державотворення. Розглянуто питання соціально-економічних наслідків корупції в онтологічному аспекті.

Ключові слова: *корупція, прояви, протидія, деонтологічний аспект, профілактика.*

Постановка проблеми. Мультиаспектність впливу корупційного феномена на соціально-правові, економічні та політичні процеси функціонування соціальних організацій зумовлює необхідність ідентифікації форм трансформації базових ланок соціального середовища, яких останні зазнають унаслідок інтеграції корупційної моделі біхевіоризму у суспільні відносини на індивідуальному та вузькогруповому (корпоративному) рівнях.

Послідовний філософсько-правовий та юридико-психологічний аналіз мікрорівня процесу соціальної корупціалізації, на нашу думку, є запорукою деталізації особливостей таких компонентів корупційного феномена як індивідуальні фактори каталізації корупційної активності (феномен морально-психічної схильності службової особи до вчинення корупційних дій) та іманентні трансформації внутрішнього імперативу службової особи під дією корупційних факторів.

Мета статті полягає в структуризаційній консолідації хаотично дисоційованих у парадигмі сучасної доктрини фрагментів деонтологічної концепції інтерпретації детермінаційного осередку процесу корупціалізації службової особи.

Стан дослідження. Безпосередньому осмисленню корупції як соціального, економічного, політичного, правового явища присвячено чимало публікацій відомих учених. У цьому контексті слід виокремити В. Б. Авер'янова, О. М. Бандурку, Ю. Бауліна, Д. М. Бахраха, Ю. П. Битяка, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, Є. В. Курінного, Д. М. Лук'янця, О. Г. Кальмана, Є. В. Невмержицького, М. І. Мельника, В. В. Сташиса, А. О. Селіванова, С. Г. Стеценко, О. В. Ткаченко, С. А. Шалгунову. Їхні наукові праці є помітним внеском у вирішення зазначеної проблематики.

Виклад основних положень. Поряд із реформуванням органів внутрішніх справ, яке відбувається за умови неоднозначних і нестабільних суспільно-політичних процесів у державі, актуальним питанням, що впливає на ефективність діяльності ОВС, є протидія деліктам, котрі трапляються в діяльності їх співробітників. Як задекларовано у ст. 1 Закону України «Про міліцію», це – державний озброєний орган виконавчої влади, який захищає життя, здоров'я, права і свободи громадян, власність, природне середовище, інтереси суспільства і держави від протиправних посягань. Але, не таємниця, що наділені такими високими обов'язками співробітники правоохоронних органів учиняють делікти. Однією із форм протиправної поведінки працівників ОВС є корупція, що не оминула відомство, яке за призначенням покликане боротися з цим явищем. Корупція є психологічним і моральним явищем. Вона не існує поза людиною, а пов'язана з її поведінкою, діяльністю [1, с. 21]. Корупція – це не лише певні діяння, а й система негативних поглядів, переконань, установок [2], спосіб мислення, який обумовлює стиль життя. С. В. Степашин зазначає: «Корупція – не просто хабарі, не просто зловживання службовим становищем, не просто завуальовані види підкупу чиновників. Це хвороба більш глибока, яка має у своїй основі психологічну установку використовувати державну службу як невичерпне джерело для досягнення корисливої мети» [3, с. 2]. Морально-психологічні наслідки корупції проявляються в тому, що вона є потужним фактором деморалізації суспільства, девальвації моральних цінностей, деформації індивідуальної та суспільної психології; нищить духовні та моральні цінності; сприяє поширенню у суспільстві кримінальної психології; змінює мотивацію службових осіб у сфері державного управління, а також громадян у різних сферах соціального життя [1, с. 52]. Корупція в ОВС та системі правоохоронних органів загалом дає підстави вважати її вкрай небезпечним явищем – одним із проявів професійної деформації співробітників ОВС.

За результатами проведеного соціологічного опитування громадян у березні 2007 р. 51,7% опитаних респондентів вважають міліцію найкорумпованішим правоохоронним органом у державі [4]. Офіційні статистичні дані Департаменту інформаційних технологій МВС України свідчать про динаміку зростання правопорушень із боку співробітників органів внутрішніх справ. За проступки, які передбачені Законом України «Про боротьбу з корупцією», стосовно правоохоронців складено і направлено до суду у 2003 р. – 78 протоколів; у 2004 р. – 244; у 2005 р. – 429; у 2006 р. – 509; у 2007 р. – 802; у 2008 р. – 976.

Упродовж 2009 р. до Міністерства внутрішніх справ надійшло 1096 повідомлень про події, пов'язані з особовим складом. Із загальної кількості кримінальних справ більшість (564, або 76%) порушена за злочини, скоєні у сфері службової діяльності, зокрема: за перевищення влади – 158, хабарництво – 154, службове підроблення – 120, зловживання владою – 105, службову недбалість – 27. Упродовж цього року поширилася негативна тенденція щодо збільшення кримінальних справ, порушених за фактами хабарництва. Їх кількість зросла на 43,9% (з 107 до 154). В основному хабар давали за непритягнення правопорушників до кримінальної чи адміністративної відповідальності, за зміну запобіжного заходу, повернення особистих документів, викраденого автотранспорту тощо. Суми хабарів змінювалися залежно від соціального статусу громадян. Вимагають їх найчастіше у підрозділах ДІМ, де щодо працівників було порушено 37 кримінальних справ, ДАІ – 33, слідства – 27, карного розшуку – 25, ДСБЕЗ – 9, КМСД – 4*.

Поширення корупції в ОВС, на нашу думку, пов'язане з низкою обставин. По-перше, ОВС – найчисельніше правоохоронне відомство. По-друге, сфера діяльності органів внутрішніх справ доволі різноманітна і пов'язана зі здійсненням контролю за дотриманням різноманітних правил і приписів у різних сферах (це – безпека дорожнього руху, торгівля, міграція населення, охорона громадського порядку, зокрема превенція правопорушень), в яких закріплено найбільш важливі права і свободи громадян. Питання визначення причин, корупційних проявів серед працівників органів внутрішніх справ тісно пов'язане з тими, які характерні для всіх категорій працівників державного апарату.

Вирізняють два рівні корупції в ОВС – номенклатурний, що мало виявляється і винні (зазвичай керівництво органу чи його підрозділів внутрішніх справ) рідко притягаються до відповідальності, і низовий, що, так би мовити, «демонструється» рядовими співробітниками, чия «діяльність» частіше відображається у вирокі суду. Складно ви-

*За даними доповідної записки керівництву МВС України від 9 лютого 2010 р. № 2548.

значити, який з них небезпечніший: чи перший, що завдає відчутних збитків суспільству, чи другий, розповсюджений, адже з ним щоденно зіштовхуються громадяни держави. Слід погодитися з Є. В. Невмержицьким та Ф. П. Шульженком у тому, що збитки, які корупція серед правоохоронних органів завдає суспільству, неможливо виміряти загальною статистикою [5, с. 92]. Найбільша шкода від цього явища полягає у тому, що воно негативно впливає на довіру суспільства до міліції.

У межах цього пошуку доцільно проаналізувати два найбільш характерні і найбільш небезпечні прояви корупції в органах внутрішніх справ, які відображають певну тенденцію розвитку, і навіть поглиблення професійної деформації особистості, у нашому випадку працівників цих органів. Йдеться про отримання хабара і про зловживання посадовими повноваженнями.

Хабар – двостороння угода, в якій кожна зі сторін намагається отримати вигоду. Ініціатори такої «угоди», як правило, бувають громадяни, які зацікавлені у «послугах» співробітника органу внутрішніх справ, що полягають у: нейтралізації слідчих дій, оперативно-розшукових заходів, забезпеченні та отриманні офіційного прикриття тощо. Часто отримання хабара співробітником міліції спровоковано його вимогою, тобто ініціатором отримання винагороди в такому випадку є співробітник, і давання хабара відбувається не на добровільних засадах, а з примусу, здійснюваного посадовою особою. Деколи співробітника міліції ставлять у такі умови, за яких він вимушений одержати хабар. Це пов'язано з шантажем, погрозою розправи з ним чи його близькими, що призводить до того, що співробітник міліції опиняється в таких умовах, коли необхідно вибирати – отримувати хабар і поліпшити своє матеріальне становище, чи, відмовившись від нього, – побоюватися за своє і життя близьких, чи зазнати припинень. Часто злочинці, представники злочинних угруповань, провокують отримання хабара певним співробітником або «купують» його, щоб використовувати його послуги за необхідності. Невипадково в кримінальному середовищі з'явився вислів «посадити на хабар», за аналогією з відомим серед наркодилерів – «посадити на голку» [6, с. 6]. Сьогодні хабарництво, продаж посад, система підкупу посадових осіб, зловживання владою або службовим становищем із корисливих мотивів є найгострішою формою прояву корупції. О. Г. Кальман зважає на таку негативну тенденцію, як зрощення представників кримінального бізнесу з корумпованими представниками працівників правоохоронних органів. Одним із небезпечних і загрозливих факторів є те, що поза державним контролем залишається діяльність посадових і службових осіб у таких важливих сферах, як правоохоронні та судові органи. У системі державних органів, покликаних здійснювати соціальний контроль, спостерігається

тенденція зі створенням замкнутого середовища з певною системою взаємопідтримки та самозбереження, з корупційними зв'язками контролюючих і контрольованих органів [7, с. 6].

Лева частка зловживань, які вчиняються правоохоронцями, пов'язана з прагненням отримання матеріальної винагороди. Стало вже нормою надання фінансової допомоги ОВС з боку комерційних структур, які купують для них автомобілі, оргтехніку, меблі, паливно-мастильні матеріали. Натомість такі «спонсори» отримують від керівників ОВС індульгенції і охоронні грамоти, які надають їм право порушувати закон [8, с. 274]. Рядові співробітники ОВС, використовуючи формений одяг, табельну зброю, спеціальні засоби, здійснюють охорону підприємців або їх офісів, чинять «протекцію», створюючи так звані «дах» комерційним підприємствам і окремим підприємцям. Використовуючи своє службове становище, вони організують перевезення і охорону фальсифікованої алкогольної продукції, наркотиків, зброї, забезпечуючи їх безперешкодний пропуск через контрольно-пропускні пункти міліції, здійснюють здирництво з осіб, які заборгували їхнім друзям, знайомим чи за відповідний відсоток – будь-кому з громадян, які звернулися до них із таким проханням. Окремі співробітники ДАІ, використовуючи службове становище, ставлять на облік викрадені автомобілі або автомобілі, які не пройшли митну реєстрацію. Про це свідчать результати досліджень А. Н. Варигіна [9] і Ю. Н. Гармаєва [9], не вносять в інформаційний банк дані про викрадені автомобілі, інформують злочинців про осіб, які їх цікавлять, забезпечують форменим одягом, спецзасобами і навіть зброєю. Керівники ОВС та їх структурних підрозділів дають накази своїм підлеглим про припинення кримінального переслідування стосовно певних осіб, в яких вони зацікавлені, зокрема членів організованих злочинних угруповань.

Останніми роками спостерігається дедалі тісніше «зближення» співробітників органів внутрішніх справ з представниками організованої злочинності, що є однією із форм деформації професійної субкультури правоохоронця. Кожен із них намагається використати іншого в особистих цілях. Це виявляється не тільки в окремих дружніх стосунках мільйонера з представником організованого злочинного угруповання (наприклад, його колишнім товаришем, однокласником, товаришем по службі), що, до слова, доволі розповсюджено. Простежується встановлення, можна сказати, «професійних» стосунків між співробітниками органів внутрішніх справ і організованими злочинними угрупованнями. Відомі випадки, коли співробітники міліції навіть протегують організовані злочинні угруповання і ті «працюють» під їхнім контролем. Такі співробітники не тільки надають їм «допомогу», щоб вони могли уникнути кримінальної відповідальності, але часто

замість них виїжджають на так звані «розбори», арештовуючи конкурентів своїх «підшефних». Також від «завербованих» співробітників ОВС злочинці часто отримують оперативно-слідчу інформацію, яка їх цікавить, і використовують її у злочинних цілях. За такі дії корупціонери не тільки отримують винагороду грошима й іншими матеріальними благами, а й інформацію про діяльність інших організованих злочинних угруповань, окремих злочинців, яку вони можуть реалізовувати, звітуючи про результативність своєї оперативно-розшукової діяльності.

Наявність корумпованих зв'язків для організованих злочинних формувань і зв'язок корумпованого чиновник ОВС з такими формуваннями – це оптимальна з огляду досягнення злочинного результату і безпеки функціонування схема співіснування двох зазначених явищ. Організована злочинність заінтересована у створенні відповідних позицій у керівництві ОВС, активно вишукуючи відповідних посадових осіб, які би представляли її інтереси у сфері функціонування тіньової економіки, забезпечували сприятливі умови для здійснення протиправної діяльності. Тільки за матеріалами прокурорських перевірок у 2005 р. до дисциплінарної відповідальності притягнуто 21310 працівників органів внутрішніх справ, 1795 – податкової міліції, 245 – Служби безпеки України, 106 представників митних органів. За цей період до кримінальної відповідальності притягнуто 398 працівників МВС, 32 – митних органів і 20 – податкової адміністрації. Про стан законності у правоохоронних органах свідчить і те, що прокурорами всіх рівнів скасовано 15156 постанов про відмову у порушенні кримінальної справи. Тому проблема чистоти кадрів у правоохоронних і контролюючих органах залишається однією із головних у комплексі заходів щодо посилення протидії корупції у державі. Отже, поширення корупції неодмінно призводить до зростання організованої злочинності, а якісний і кількісний розвиток її неодмінно обумовлює збільшення кількості корупційних проявів і підвищення небезпечності їх характеру.

У своєму розвитку корупція й організована злочинність ідуть назустріч одне одному і неодмінно перетинаються на певному етапі свого розвитку. Зустрівшись, інтегрують свої зусилля, багаторазово збільшуючи свій злочинний потенціал. Цей рух назустріч є вигідним обом сторонам. І не завжди, як це інколи стверджують науковці, ініціатива належить організованим угрупованням [1, с. 91]. Посадові особи ОВС, як свідчить практика, і самі часто вишукують контакти з кримінальними елементами, щоб дорожче продати свої послуги. За результатами деяких досліджень, якщо у середині 80-х рр. на підкуп представників державних і правоохоронних органів витрачалося до третини кримінального капіталу, то наприкінці 80-х – вже близько половини [10, с. 8]. Просте-

жується симбіоз двох, на перший погляд, непримиренних ворогів – організованої злочинності і органів внутрішніх справ, які з нею борються. В його основі – корупція. В основі корупції – негативний продукт хибної побудови соціально-психологічних взаємозв'язків співробітника ОВС, і, як наслідок, девіантна професійна поведінка.

Доволі поширені інші факти зловживання службовим становищем співробітниками ОВС, які виявляються в різноманітних формах і не завжди мають корупційний характер. Зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 ККУ) – це умисне, з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах або в інтересах третіх осіб, використання службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби [11]. За вчинення таких деліктів посадові особи не виходять за межі наданих їм повноважень і ухвалюють рішення, які належать до їх компетенції, але чинять це всупереч інтересам служби, завданням чи нормальному функціонуванню організації. Іншими словами, це правопорушення, в основі яких: 1) зловживання службовим становищем; 2) корислива мета або інша особиста заінтересованість. Ці діяння визначають сутність корупції, становлять її серцевину.

Перевищення влади або службових повноважень (ст. 365 ККУ) – це вчинення посадовою особою дій, які явно виходять за межі наданих їй прав чи повноважень і може виявлятися у вчиненні дій, які належать до компетенції вищої посадової особи; в одноособовому вчиненні дій, які повинні здійснюватися колегіально; у вчиненні дій, які не має права за жодних обставин учиняти посадова особа; у здійсненні дій, які можуть бути вчинені за наявності певних умов, чи за відсутності таких.

Корупція в правоохоронних відомствах спричиняє занепокоєння в суспільстві, адже ураження цим явищем значною мірою впливає на дотримання принципу верховенства права в державі. Сьогодні в структурі практично всіх правоохоронних органів створені спеціальні підрозділи – органи внутрішньої безпеки, які здійснюють нагляд за додержанням законності у процесі дізнання і досудового слідства, оперативно-розшукової діяльності та адміністративні практики, а у цілому за дотриманням законності у всіх сферах їхньої діяльності. Але якість їхньої роботи не відповідає потребам дня, рівень корумпованості працівників правоохоронних органів значно вищий, ніж серед суб'єктів корупції [12]. З метою недопущення випадків корупції серед працівників внутрішніх справ необхідно застосовувати комплекс заходів, який спрямований на усунення причин, що спонукають правоохоронців до зловживань і порушень.

Чимало науковців, які вивчають проблему корупції, вважають, що її можливо обмежити двома способами: за допомогою внутрішніх

структур державної влади та організацій, завданням яких є боротьба зі службовими правопорушеннями, а також за допомогою здійснення зовнішнього тиску з боку громадськості [13, с. 158]. Протидія корупції взагалі, в органах внутрішніх справ зокрема, – справа не одного дня. Якщо подолати це явище одразу неможливо, то потрібно його хоча би мінімізувати, зробивши прояви корупції чимось винятковим. Більшість фахівців дотримуються думки, що головними напрямками протидії корупції серед працівників органів внутрішніх справ є: а) жорсткий відбір кандидатів на службу та навчання у відомчі навчальні заклади; б) постійний контроль за виконанням службових обов'язків; в) дотримання системи постійної підзвітності за результатами діяльності; г) суворий контроль за дотриманням дисципліни і законності, виконанням вимог статутів, наказів, розпоряджень; ґ) обов'язкове реагування на скарги та повідомлення про випадки порушень вимог статутів, наказів, положень Етичного кодексу працівника органів внутрішніх справ, зловживань службовими повноваженнями, фактів корупційних проявів та інших порушень, пов'язаних із виконанням службових обов'язків та вчинення протиправних дій поза службою; д) обов'язкове притягнення до відповідальності винних у вчиненні протиправних дій.

Висновки. Ефективна боротьба з посадовими злочинами не може бути здійснена в результаті разових і короткочасних акцій будь-якого ступеня активності та суворості на будь-якому рівні, а потребує тривалих соціально-економічних, політичних і правових перетворень. Ця діяльність повинна ґрунтуватися на поєднанні профілактичних і репресивних заходів на загальносоціальному і спеціально-кримінологічному рівні. На нашу думку, ефективність запровадження заходів протидії корупції серед співробітників органів внутрішніх справ залежатиме від системності та узгодженості цих заходів з іншими нормативно-правовими актами, які регулюють питання організації проходження служби у підрозділах ОВС. Основними напрямками протидії корупції серед співробітників органів внутрішніх справ мають бути: 1) удосконалення антикорупційного законодавства; 2) формування в органах внутрішніх справ сучасного управлінського апарату; 3) превенція корупції; 4) удосконалення заходів щодо виявлення, розслідування, розгляд фактів корупційних діянь; притягнення винних осіб до передбаченої законом відповідальності за корупційні правопорушення у всіх випадках їх вчинення.

1. Мельник М. І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії): монографія / М. І. Мельник. – К.: Юридична думка, 2004. – 400 с.

2. Невмержицький Є. В. Корупція як соціально-політичне явище: особливості проявів і механізми подолання в сучасній Україні: автореф. дис. на здобуття наук.

ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» / С. В. Невмержицький; Ін-т держ. і права НАН України. – К., 1999. – 19 с.

3. Степашин С. Против криминализации России / С. Степашин // Российская юстиция. – 2000. – № 1. – С. 2–3.

4. 51,7% украинцев считают милицию самым коррумпированным органом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kpk/org.ua/2007/03/06/517_ukraincev_scitajut_miliciju_samum_korruptirovannym_organom/html.

5. Невмержицький С. В. Корупція і національна безпека: навч. посібник / С. В. Невмержицький, Ф. П. Шульженко. – К.: Вид. центр КДАУ, 2000. – 194 с.

6. Долгова А. И. Определение коррупции и законодательство о борьбе с ней / А. И. Долгова // Коррупция и борьба с ней; под ред. В. В. Астанина. – М.: Российская криминологическая ассоциация, 2000. – 320 с.

7. Кальман О. Г. Організована економічна злочинність і корупція в Україні: проблеми протидії / О. Г. Кальман // Правові проблеми боротьби зі злочинністю. Кн. 2. – Х.: Східно-регіональний центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2002. – С. 5–30.

8. Уманец С. И. Роль и значение феномена гласности в борьбе с коррупцией в органах государственной власти и управления / С. И. Уманец, Е. Е. Тонков // Коррупция в органах власти: природа, меры противодействия, международное сотрудничество. – Н. Новгород, 2001. – С. 274.

9. Див. Варыгин А. Н. Коррупция в органах внутренних дел / А. Н. Варыгин // Общество. Культура. Преступность: межвуз. сб. тр. – Саратов, 2003. – С. 32; Гармаев Ю. П. Должностные преступления в таможенных органах / Ю. П. Гармаев. – М.: Юрлитинформ, 2002. – 173 с.

10. Данышин И. Н. Организованная преступность // Збірник наук. праць Харківськ. Центру з вивчення організованої злочинності спільно з Американським ун-том у Вашингтоні. – Вип. 2 / И. Н. Данышин. – Х., 2001. – С. 4–31.

11. Див. Кримінальний кодекс України з текстами внесених у нього змін і доповнень, офіційно оприлюдненими станом на 1 листопада 2007 р. / укладач Б. О. Кириць. – Львів: Магнолія-2006, 2007. – 349 с.

12. Щокін Г. В. Виступ на розширеному засіданні колегії Генеральної прокуратури України 30 січня 2006 р. / Г. В. Щокін // Вісник прокуратури. – 2006. – № 2.

13. Роуз-Екерман Сьюзен. Корупція та урядування: причини, наслідки та зміни / Сьюзен Роуз-Екерман; пер. С. Кокізьюка та Р. Ткачука. – К.: К.І.С., 2004. – 296 с.

Кисиль Р.-В. В. Идентификация профессиональной стагнации и проявлений деформации личности сотрудника ОВД как методика ранней превенции коррупционных правонарушений

Изложены междисциплинарные обобщения относительно философско-правового и морально-психологического измерений оценки проявлений коррупции, ее актуальных тенденций, которые проявляются на данном этапе государственного строения. Рассмотрены вопросы социально-экономических последствий коррупции в онтологическом ракурсе.

Ключевые слова: *коррупция, проявления коррупции, противодействие, деонтологический аспект, профилактика.*

Kisil R.-V. V. Identification of professional stagnation and displays of professional deformation of law-enforcement workers as effective methods of early prevention of corruption offences

Synalagmatic generalizations concerning philosophic and legal as well as moral and psychological dimensions of interpreting corruption and its trends peculiar for modern stages of law and state formation processes are stated. The problem of social and economic consequences of corruption in ontological aspect is considered.

Key words: *corruption, displays, counteraction, deontological aspect, prophylaxis.*

Стаття надійшла 24 жовтня 2013 р.

УДК 342.951:353.214

М. В. Ковалів

**РОЗВИТОК ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ
СПІВРОБІТНИКІВ МВС УКРАЇНИ
З ОГЛЯДУ НА ЇХ МОТИВАЦІЮ**

Порушуються питання розвитку професіоналізму співробітників Міністерства внутрішніх справ України з огляду на їх мотивацію.

Ключові слова: *професіоналізм, співробітник, органи внутрішніх справ, мотивація, акмеологічний вплив.*

Постановка проблеми. В умовах проведення соціально-економічних реформ у країні набуває особливого значення забезпечення високої ефективності боротьби зі злочинністю. Дієвість цієї боротьби залежить від рівня професіоналізму співробітників органів внутрішніх справ, ступеня їх творчого ставлення до своєї професії, стійкої мотивації професійної діяльності. Результати соціально-психологічних досліджень засвідчують, що одним із найважливіших факторів, що сприяють зростанню злочинності, є низький рівень професіоналізму працівників правоохоронних органів.

Стан дослідження. Концептуальні основи проблеми розвитку професіоналізму працівників органів внутрішніх справ України досліджують такі провідні науковці: В. Г. Андросюк, О. М. Бандурка, В. Т. Білоус, О. Ф. Бондаренко, І. П. Голосніченко, В. В. Гриценко, А. В. Гутник, С. К. Делікатний, А. І. Жаров, М. В. Ковалів, З. Р. Кісіль, П. В. Мельник, Н. Р. Нижник, О. І. Остапенко, А. І. Папкін, О. М. Піджаренко, Г. П. Піс-